

Андрій Гук. Органи господарських товариств з одним учасником

Господарські товариства з одним учасником з'явилися лише у другій половині ХХ століття: в німецькому праві такі товариства називаються "Einmanngesellschaft", у Франції – "la societ e unipersonnelle", у праві Англії – "one man company"¹. Тенденція до визнання господарських товариств одного учасника зумовлена розвитком ринкової економіки (в основному у зв'язку з частими випадками концентрації всіх часток (акцій) у одного учасника (акціонера)) і спрямована на заміну інституту приватного підприємства. У праві Європейського союзу господарські товариства з одним учасником остаточно визнані Другою Директивою Ради Європейського союзу від 13 грудня 1976 року та Дванадцятю директивою №89/667/ЄЕС від 21 грудня 1989 року про товариства з обмеженою відповідальністю з єдиним учасником. Вже у 1976 році Другою директивою Ради ЄС допускалась можливість зосередження в одного учасника всіх часток товариства. Дванадцята директива Ради ЄС прямо передбачає створення товариств з обмеженою відповідальністю у складі одного учасника, а також містить рекомендацію передбачати у національному законодавстві таку можливість для акціонерних товариств. Сьогодні товариства одного учасника дозволені законодавством Франції, Німеччини, Іспанії, Швейцарії, Данії, Великобританії, США та інших держав.

1. Господарські товариства з одним учасником – новий інститут у законодавстві України

Рекомендації Другої та Дванадцятої директив Ради ЄС знайшли своє закріплення у Цивільному та Господарському кодексах України (далі відповідно – ЦК України та ГК України). Зокрема, інституту господарського товариства з одним учасником безпосередньо присвячено наступні норми:

1) *ч.2 ст.83 ЦК України:*

„Товариство може бути створено однією особою”;

2) *абз.2 ч.2 ст.87 ЦК України:*

„Товариство, створене однією особою, діє на підставі статуту, затвердженого цією особою”;

3) *ч.2 ст.114 ЦК України:*

„Господарське товариство, крім повного і командитного товариств, може бути створене однією особою, яка стає його єдиним учасником”;

4) *ч.1 ст.140 ЦК України:*

„Товариством з обмеженою відповідальністю є засноване одним або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких встановлюється статутом”;

5) *ч.2 ст.141 ЦК України:*

„Товариство з обмеженою відповідальністю не може мати єдиним учасником інше господарське товариство, учасником якого є одна особа.

Особа може бути учасником лише одного товариства з обмеженою відповідальністю, яке має одного учасника.”;

6) ч.1 ст.151 ЦК України:

„Товариством з додатковою відповідальністю є товариство, засноване однією або кількома особами, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких визначений статутом”;

7) ч.4 ст.153 ЦК України:

„Акціонерне товариство може бути створене однією особою чи може складатися з однієї особи у разі придбання одним акціонером усіх акцій товариства. Відомості про це підлягають реєстрації і опублікуванню для загального відома.

Акціонерне товариство не може мати єдиним учасником інше підприємницьке товариство, учасником якого є одна особа.”

8) ч.1 ст.79 ГК України:

„У випадках, передбачених цим кодексом, господарське товариство може діяти у складі одного учасника”.

З аналізу зазначених норм очевидно, що однією особою можуть бути *створені* такі господарські товариства як акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю. Для акціонерних товариств ЦК України у ч.4 ст.153 прямо передбачає можливість існування товариства, яке складається з однієї особи у разі придбання одним акціонером всіх акцій. Щодо товариств з обмеженою чи додатковою відповідальністю, то у всіх вищезазначених нормах ЦК України мова йде лише про *створення* таких товариств однією особою. Можливість господарських товариств *діяти* у складі одного учасника передбачено у випадках, встановлених ГК України (ч.1 ст.79 ГК України). Але ГК України не встановлює таких конкретних випадків. Зважаючи на те, що ЦК України та ГК України не містять заборон щодо можливості зосередження в однієї особи всіх часток товариств з обмеженою чи додатковою відповідальністю, можна зробити висновок, що ці види господарських товариств можуть (як і акціонерні товариства) існувати у разі придбання одним учасником всіх часток. На нашу думку, існування господарських товариств у складі одного учасника можливе не тільки у випадку *придбання* одним акціонером (учасником) всіх акцій (часток), а й у інших випадках набуття права власності на акції (частки): дарування, спадкування, правонаступництва тощо.

Таким чином, у складі одного учасника можуть бути *створені* та *діяти* такі форми господарських товариств:

- акціонерні товариства;
- товариства з обмеженою відповідальністю;
- товариства з додатковою відповідальністю.

Всі вищенаведені норми, які регулюють інститут господарського товариства з одним учасником фактично передбачають лише право створення таких господарських товариств. Жодних особливостей щодо їх органів та діяльності, які зумовлені наявністю одного учасника, чинне

законодавство України не передбачає. Це означає, що на господарські товариства з одним учасником поширюються всі норми щодо органів управління, які передбачені для юридичних осіб взагалі та господарських товариств зокрема. Такий стан законодавства призводить до практичних проблем у діяльності господарських товариств з одним учасником. У даній статті розглянуто найбільш актуальні з них.

2. Визначення системи органів управління у статуті господарських товариств з одним учасником

Насамперед зауважимо, що поняття „учасник товариства” чи „учасник господарського товариства” є загальним і включає як учасників товариств з обмеженою чи додатковою відповідальністю, так і акціонерів акціонерних товариств. Такий висновок випливає із положень ч. 2 ст.83 та с.114 ЦК України (у цих статтях поняття „учасник” вживається щодо всіх товариств).

Також зауважимо, що відповідно до ч.4 ст.151 ЦК України, до товариства з додатковою відповідальністю застосовуються положення ЦК України про товариство з обмеженою відповідальністю, якщо інше не встановлено статутом товариства і законом.

Беззаперечним є той факт, що господарські товариства з одним учасником повинні мати суттєві особливості управління. Наприклад, абсурдом є скликання загальних зборів учасників, оскільки всі рішення фактично приймаються єдиним учасником. Як вже вище зазначалось, чинне законодавство України не передбачає особливостей щодо органів господарських товариств з одним учасником, тому на практиці цю прогалину намагаються виправити у статуті господарського товариства. Однак виникає запитання, в яких межах можна передбачати такі особливості у статуті?

Відповідно до ч.1 ст.97 ЦК України, управління товариством здійснюють його органи. Відповідно до ч.2 ст.97 ЦК України, такими органами є загальні збори його учасників і виконавчий орган, якщо інше не встановлено законом. Як бачимо, стаття 97 ЦК України не передбачає можливості відмови від загальних зборів та виконавчого органу у статуті товариства, інші органи управління можуть встановлюватись лише законом.

Водночас, абз. 2 ч.2 ст.87 ЦК України передбачає, що товариство, створене однією особою, діє на підставі статуту, затвердженого цією особою. Деякі юристи посилаються на цю норму як підставу, яка дає можливість відмовитись у статуті від системи органів управління, передбачених законодавством. Однак невідповідність статуту закону є підставою для відмови у державній реєстрації юридичної особи (ч.2 ст.89 ЦК України). А відмова у статуті господарського товариства від проведення загальних зборів є порушенням статей 97 та 98 ЦК України, а також відповідних статей, які регулюють загальні збори конкретних форм господарських товариств (наприклад, ч.1 ст.145 ЦК України та ч.1 ст.58 Закону України „Про господарські товариства”, відповідно до яких вищим органом товариства з обмеженою відповідальністю є загальні збори його учасників).

До статуту господарського товариства неправильно також застосовувати норму ч.3 ст.6 ЦК України, відповідно до якої сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд. Договір визначається у ч.1 ст.626 ЦК України як домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Договір визнається одностороннім, якщо одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від них, а друга сторона наділяється лише правом вимоги, без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони. Господарське товариство, створене одним учасником згідно з абз.2 ч.2 ст.87 ЦК України діє на підставі статуту, затвердженого цією особою. Відповідно до ч.1 ст.87 ЦК України статут є підставою створення юридичної особи. У статуті товариства вказується найменування юридичної особи, органи управління товариством, їх компетенція, розмір статутного капіталу тощо. Тобто статут спрямований не на встановлення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків, а є установчим актом юридичної особи, який регулює внутрішні питання, встановлює засади управління юридичною особою тощо. Крім того, статут, який підписаний одним учасником не відповідає вищезазначеним ознакам одностороннього договору. Хоча серед науковців висловлюються думки щодо договірної природи статуту, згідно з нормами чинного ЦК України, статут не відповідає ознакам договору. Зокрема, статут, підписаний однією особою не є одностороннім договором, що виключає застосування ч.3 ст.6 ЦК України.

На відміну від ст.97 ЦК України, ч.1 ст.89 ГК України зазначає, що управління діяльністю господарського товариства у визначених законом випадках здійснюють його учасники. Однак ні ЦК України, ні ГК України, ні Закон України „Про господарські товариства” не передбачають таких випадків для акціонерних товариств та товариств з обмеженою чи додатковою відповідальністю. Більше того, Закон України „Про господарські товариства” містить норму, яка підтверджує висновок про те, що загальні збори є обов'язковим органом, який діє в тому числі і в товариствах, які мають єдиного учасника. Мається на увазі ч.1 ст.43 цього Закону, у якій зазначено, що у випадку, якщо на день проведення загальних зборів акціонерного товариства 100 відсотками акцій товариства володіють іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, а також міжнародні організації, то такі збори можуть проводитись не на території України.

ЦК України не закріпив норми, які пропонуються у Статті 4 Дванадцятій директиві №89/667/ЄЕС від 21 грудня 1989 року про товариства з обмеженою відповідальністю з єдиним учасником. Відповідно до цієї статті Дванадцятій директиві, єдиний учасник виконує повноваження загальних зборів товариства, а рішення, які ухвалені єдиним учасником, мають бути зафіксовані у протоколі, або вчинені в іншій письмовій формі.

Таким чином, відповідно до чинного законодавства України у статуті господарського товариства не можна передбачити іншу систему органів

управління товариством, ніж та, яка імперативно передбачена чинним законодавством України. Статут господарського товариства з одним учасником обов'язково повинен передбачати існування загальних зборів і виконавчого органу та відповідні імперативні вимоги щодо порядку їх функціонування, які передбачені чинним законодавством України.

2. Функціонування загальних зборів господарського товариства з одним учасником

Компетенція загальних зборів

Компетенція загальних зборів господарських товариств з одним учасником визначається статутом. У статуті також можна розширити перелік питань, віднесених законом до виключної компетенції загальних зборів. Однак, слід пам'ятати про деякі обмеження щодо визначення компетенції загальних зборів у статуті.

Питання, які віднесені до виключної компетенції загальних зборів учасників товариства з обмеженою чи додатковою відповідальністю, не можуть бути передані ними для вирішення виконавчому органу товариства (абз.3 ч.4 ст.145 ЦК України). Варто наголосити, що таке обмеження поширюється на передачу повноважень лише виконавчому органу. Крім того, це обмеження поширюється на всі питання, які віднесені до виключної компетенції загальних зборів (як законом, так і статутом).

Щодо акціонерних товариств, то згідно абз.3 ч.2 ст.159 ЦК України та ч.6 ст.41 Закону України „Про господарські товариства”, питання, віднесені законом до виключної компетенції загальних зборів акціонерів, не можуть бути передані ними для вирішення іншим органам товариства. Тобто, якщо питання (яке не входить в перелік виключної компетенції загальних зборів акціонерів згідно закону) віднесене до виключної компетенції загальних зборів акціонерів статутом, то допускається передбачити можливість передання таких питань для вирішення іншими органами товариства.

Зауважимо, що у статуті можна розширити вищенаведені обмеження. Наприклад, заборонити загальним зборам товариства з обмеженою відповідальністю передавати питання, що віднесені до виключної компетенції загальних зборів будь-яким іншим органам товариства. Слід розрізняти такі поняття як „органи управління товариством” (ч.2 ст.97 ЦК України) та „органи товариства” (абз.3 ч.2 ст.159 ЦК України). У статті 97 ЦК України органами управління товариством визнаються лише загальні збори та виконавчий орган, якщо інше не встановлено законом. Це означає, що, наприклад, наглядова рада, ревізійна комісія, не є органами управління товариством, якщо це прямо не зазначено в законі². Поняття „органи товариства” є ширшим і включає в себе всі органи, які створюються в товаристві.

Деякі питання, які віднесені законом до компетенції загальних зборів товариства, де-факто не можуть бути вирішені у господарських товариствах з одним учасником. Наприклад, відповідно до ч.3 ст.98 ЦК України учасник товариства не має права голосу при вирішенні загальними зборами

товариства питань щодо вчинення з ним правочину та щодо спору між ним та товариством. При наявності єдиного учасника вирішення вказаних питань загальними зборами є неможливим. З огляду на це, доцільно передбачати у статуті, що питання вчинення правочину із єдиним учасником (акціонером) товариства є компетенцією виконавчого органу товариства. В іншому випадку може скластись ситуація, за якої у статуті передбачається, що вирішення питання про укладення правочинів на певну суму вимагають згоди загальних зборів, що унеможливить прийняття рішення про укладення правочину із єдиним учасником, так як таку згоду у товариствах з одним учасником отримати неможливо (він не має права брати участь у голосуванні). Щодо спорів між єдиним учасником та товариством, то такі спори, на нашу думку, неможливо врегулювати в межах системи органів господарського товариства з одним учасником. Окремого дослідження заслуговують такі проблемні питання як вихід єдиного учасника з товариства з обмеженою відповідальністю, неможливим вважаємо виключення єдиним учасником самого себе з товариства.

В акціонерному товаристві, яке має єдиного акціонера, не можливе формування спостережної ради і ревізійної комісії (див. далі).

Порядок скликання і проведення загальних зборів. Прийняття рішень загальними зборами.

За загальним правилом, порядок скликання загальних зборів будь-якого товариства визначається в статуті товариства (ч. 4 ст.98 ЦК України). Черговість та порядок скликання загальних зборів товариств з обмеженою чи додатковою відповідальністю встановлюються статутом товариства та законом (абз.4 ч.4 ст.145 ЦК України). Порядок скликання і проведення загальних зборів акціонерів акціонерного товариства встановлюється статутом товариства та законом (абз.3 ч.5 ст.159 ЦК України). Хоча наведені норми й передбачають можливість визначення порядку скликання та проведення загальних зборів у статуті, слід пам'ятати, що положення статуту повинні відповідати закону (див. вище).

ЦК України майже не містить норм щодо порядку скликання та проведення загальних зборів товариств, залишаючи ці питання на вирішення спеціальними законами та статутом. Однак ті норми, що стосуються цих питань у ЦК України здебільшого є імперативними і від них не можна відступати у статуті. Зокрема, лише законом може бути змінена норма ч.2 ст. 98 ЦК України, відповідно до якої рішення про внесення змін до статуту товариства, відчуження майна товариства на суму, що становить п'ятдесят і більше відсотків майна товариства, та про ліквідацію товариства приймаються більшістю не менш як у 3/4 голосів. При цьому суперечливим³ є питання можливості передбачення будь-якої іншої більшості голосів, ніж 3/4. На нашу думку, у статуті не може передбачатись більш жорсткий підхід до визначення кваліфікованої більшості голосів з питань, зазначених у ч.3 ст. 98 ЦК України (наприклад, „не менше, ніж 4/5 голосів”, оскільки вказаною нормою імперативно передбачено „не менше, ніж 3/4 голосів”). З іншого боку, у випадку господарських товариств з одним учасником дане проблемне

питання не актуальне, оскільки всі рішення приймаються одногосно. Щодо всіх інших рішень, то статутом можна передбачити будь яку кількість голосів, необхідну для їх прийняття (абз.1 ч.2 ст.98 ЦК України).

Імперативні норми щодо порядку прийняття рішень товариством з обмеженою чи додатковою відповідальністю містить Закон України „Про господарські товариства”, відповідно до статті 60 якого обов’язковим є ведення протоколу головою загальних зборів. Відповідно до ч.9 ст.41 Закону України „Про господарські товариства” протокол загальних зборів акціонерів підписується головою і секретарем зборів і не пізніш як через три робочих дні після закінчення зборів передається виконавчому органу акціонерного товариства. Статутом можливо передбачити процедуру прийняття рішення методом опитування, однак, на нашу думку, це не виключатиме необхідності оформлення протоколу, оскільки методом опитування з’ясується думка учасника загальних зборів, а протоколом слід оформляти рішення загальних зборів як органу. Таким чином, всі рішення загальних зборів господарських товариств з одним учасником повинні оформлятися у формі протоколу загальних зборів.

Щодо порядку скликання загальних зборів товариства з обмеженою чи додатковою відповідальністю, то статутом може бути передбачений будь-який спосіб повідомлення єдиного учасника про скликання загальних зборів (ч.5 ст.61 Закону України „Про господарські товариства”). Наприклад, можливо передбачити у статуті усне повідомлення. У такому випадку загальні збори цих форм товариств будуть максимально мобільними (фактично, їх можна проводити щодня). Відповідно до ч.1 ст.61 Закону України „Про господарські товариства” у статуті також можна передбачити будь-яку періодичність скликання загальних зборів. Із змісту статті 61 Закону України „Про господарські товариства” також випливає, що у статуті можна передбачити скликання загальних зборів як виконавчим органом, так і безпосередньо єдиним учасником товариства.

По-іншому регулюється порядок скликання та проведення загальних зборів акціонерних товариств. Зокрема, відповідно до ч.3 ст.159 ЦК України порядок голосування на загальних зборах акціонерів встановлюється законом. Вказана норма виключає довільне регулювання статутом порядку голосування на загальних зборах акціонерів. Такий висновок підтверджується також положеннями ч.4 ст.159 ЦК України. На нашу думку (як впливає із ч.3 ст.159 ЦК України), норми ч.4 ст.159 ЦК України є спеціальними по відношенню до вищезгаданої норми ч.2 ст. 98 ЦК України. Тобто, статутом акціонерного товариства не можна передбачити інший порядок голосування на загальних зборах акціонерів, ніж той, що передбачений ч.4 ст.159 ЦК України, а також статтею 42 Закону України „Про господарські товариства”. А згідно з ч.4 ст.159 ЦК України та ст.42 Закону України „Про господарські товариства”, усі рішення загальних зборів акціонерів приймаються загальними зборами простою більшістю голосів, крім трьох (3/4 голосів акціонерів, які беруть участь у зборах): внесення змін до статуту товариства, припинення діяльності товариства та створення та

припинення діяльності дочірніх підприємств, філій та представництв товариства.

Порушенням закону буде також передбачення у статуті іншого порядку проведення загальних зборів акціонерного товариства ніж той, що передбачений імперативними нормами ЦК України та інших законів. Зокрема, відповідно до ч.1 ст.159 ЦК України обов'язковою є процедура реєстрації акціонерів (їх представників), які беруть участь у зборах.

Імперативними є також норми Закону України „Про господарські товариства” щодо повідомлень про скликання загальних зборів акціонерів. Якщо спосіб повідомлення акціонерів можна передбачити у статуті, то вимоги ч.1 ст.43 Закону України „Про господарські товариства” про загальне повідомлення, яке друкується в місцевій пресі за місцезнаходженням акціонерного товариства і в одному із офіційних друкованих видань Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України чи Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку із зазначенням часу і місця проведення зборів та порядку денного уникнути не вдасться. Повідомлення повинно бути зроблено не менш як за 45 днів до скликання загальних зборів акціонерів.

Таким чином, на відміну від товариств з обмеженою чи додатковою відповідальністю, порядок скликання та проведення загальних зборів акціонерних товариств з одним акціонером неможливо суттєво відкорегувати у статуті відповідно до потреб єдиного акціонера. У статуті господарських товариств з одним учасником не варто також відступати від порядку голосування, встановленого нормами закону. Адже фактично рішення все одно будуть прийматись 100% голосів, а у випадку вступу у товариство інших учасників статутні відступи від порядку голосування та визначення більшості голосів учасників, який передбачений законом, можуть призвести до серйозних непорозумінь у функціонуванні загальних зборів.

3. Виконавчий орган господарських товариств з одним учасником.

Виконавчий орган у даній статті детально не розглядатиметься, так як, на нашу думку, не має суттєвих особливостей порівняно із виконавчим органом будь-якого іншого господарського товариства.

Зауважимо лише, що відповідно до ч.6 ст. 62 Закону України „Про господарські товариства” генеральний директор чи директор товариства з обмеженою (додатковою) відповідальністю не може бути одночасно головою зборів учасників товариства. Тобто генеральний директор (директор) не може підписувати протоколи загальних зборів. У випадку, якщо єдиним учасником товариства з обмеженою відповідальністю є фізична особа, яка водночас є і генеральним директором (директором), то для головування на загальних зборах (фактично, для підпису протоколу загальних зборів) слід залучати представника єдиного учасника.

Виконавчий орган не створюється у корпоративних інвестиційних фондах у формі акціонерних товариств, які проводять діяльність із спільного інвестування, його функції виконує компанія з управління активами. Відповідно до статті 14 Закону України „Про інститути спільного

інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» органами корпоративного інвестиційного фонду є загальні збори та наглядова рада. Однак, варто зауважити, що корпоративний інвестиційний фонд лише гіпотетично може мати єдиного акціонера. Тим паче, у цьому випадку неможливим є утворення наглядової ради.

4. Інші органи господарських товариств з одним учасником

До інших органів товариств законодавство, як правило, відносить наглядову раду, ревізійну комісію та інші органи.

Відповідно до ч.2 ст.146 ЦК України, загальні збори товариства з обмеженою відповідальністю можуть формувати органи, що здійснюють постійний контроль за фінансово-господарською діяльністю виконавчого органу. Порядок створення та повноваження контрольного органу встановлюються загальними зборами учасників товариства з обмеженою відповідальністю.

Однак, відповідно до статті 63 Закону України „Про господарські товариства”, контроль за діяльністю дирекції (директора) товариства з обмеженою відповідальністю здійснюється ревізійною комісією, що утворюється зборами учасників товариства з їх числа, в кількості, передбаченій установчими документами, але не менше 3 осіб. Члени дирекції (директор) не можуть бути членами ревізійної комісії. Вказана норма виключає можливість створення ревізійної комісії у товаристві з обмеженою відповідальністю з одним учасником.

Для здійснення контролю за фінансовою діяльністю товариства з обмеженою відповідальністю згідно з рішенням загальних зборів можна призначати аудиторську перевірку. Приєднуємось до думки⁴, що згідно положень ч.2 ст.146 ЦК України товариство з обмеженою відповідальністю вправі сформувавати інші органи (крім ревізійної комісії), які здійснюватимуть контроль за фінансово-господарською діяльністю виконавчого органу. Наприклад, товариство з обмеженою відповідальністю може створити „контрольну комісію”, яка фактично виконуватиме функції ревізійної комісії, але у складі одного члена чи члена, який не обов’язково є учасником товариства.

В акціонерному товаристві, яке має єдиного акціонера, не можливе формування спостережної (наглядової) ради і ревізійної комісії.

Згідно з Законом України „Про господарські товариства” зазначені органи акціонерного товариства створюються „з числа акціонерів” (ч. 1 статей 46 і 49 Закону). У тому вигляді, в якому діяльність цих органів визначена в Законі України „Про господарські товариства”, така діяльність носить колегіальний характер, який не сумісний з наявністю в якому-небудь з органів товариства, що розглядаються, тільки одного члена. Крім того, поєднання посад в даних органах прямо заборонене Законом України „Про господарські товариства” (ч. 6 ст. 46 та ч. 2 ст.49 Закону).⁵

На відміну від ст. 46 Закону України „Про господарські товариства”, ЦК України не передбачає формування наглядової ради лише з акціонерів

товариства. Але відповідна норма Закону має застосовуватися, оскільки вона не суперечить нормам ЦК України⁶.

Отже, на господарські товариства з одним учасником поширюються всі норми чинного законодавства України щодо органів управління, які передбачені для юридичних осіб взагалі та господарських товариств зокрема.

У статуті господарського товариства не можна передбачити іншу систему органів управління товариством, ніж та, яка імперативно передбачена чинним законодавством України, тому статут господарського товариства з одним учасником обов'язково повинен передбачати існування загальних зборів і виконавчого органу та відповідні імперативні вимоги щодо порядку їх функціонування, які передбачені чинним законодавством України.

Всі рішення загальних зборів господарських товариств з одним учасником повинні оформлятися протоколом.

У статуті товариств з обмеженою чи додатковою відповідальністю можливо під корегувати систему управління під особливості, зумовлені єдиним учасником цих товариств. На відміну від товариств з обмеженою чи додатковою відповідальністю, порядок скликання та проведення загальних зборів акціонерних товариств з одним акціонером неможливо суттєво підкорегувати у статуті відповідно до потреб єдиного акціонера.

У товаристві з обмеженою чи додатковою відповідальністю з одним учасником неможливим є створення ревізійної комісії. Однак ЦК України дозволяє передбачати у статуті цих господарських товариств інші органи для контролю за фінансово-господарською діяльністю виконавчого органу цих товариств. В акціонерному товаристві, яке має єдиного акціонера, не можливе формування спостережної (наглядової) ради і ревізійної комісії.

Як правило, створення господарського товариства одним учасником має на меті виділення надлишкового капіталу особи. На нашу думку, найбільш ефективною формою господарського товариства з одним учасником для цієї мети є товариство з обмеженою відповідальністю, оскільки його система управління найбільш гнучка для корегування у статуті.

¹ Гончарова Н.М. Господарське товариство з одним учасником – новела Цивільного кодексу України. – [Цит. 2006, 16 березня]. – <<http://www.minjust.gov.ua/?do=dr&did=3816&sid=comments>>.

² Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Том I. – С.153

³ Кот О.О. та Кузнецова Н.С. вважають, що є підстави вважати, що установчими документами може встановлюватись більш жорсткий підхід до визначення кваліфікованої більшості голосів у даному випадку. Див. Там само. – С.154

⁴ Цивільний кодекс України. Постатейний коментар у двох частинах. Частина 1. / За ред. А.С.Довгєрта та Н.С. Кузнецової. – К.: Юстиніан, 2005. – С.106

⁵ Див. Пояснювальну записку до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про господарські товариства» (щодо функціонування керівних органів), реєстр. № 7129 від 02.03.05 р., внесений народними депутатами України Ю.Я.Іоффе та Г.П.Дашутіним.

⁶ Цивільний кодекс України. Постатейний коментар у двох частинах. Частина 1. / За ред. А.С.Довгєрта та Н.С. Кузнецової. – К.: Юстиніан, 2005. – С.193-194.